

Ш. Фраерман

Т. Б. ФРАЕРМАН.
З малюнку Мих. Іванова.

СПІЛКА ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

ВИСТАВКА
ТВОРІВ

Теофіла Борисовича
ФРАЄРМАНА

(1883 — 1957)

КАТАЛОГ

1957

Обмір творів дано в сантиметрах; перша цифра означає висоту.

ВИСТАВКА ВІДКРИТА У ХУДОЖНЬОМУ
САЛОНІ УКРАЇНСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ
ХУДОЖНЬОГО ФОНДУ СРСР
(Київ, вул. Леніна, 12).

Складним і нелегким був півстолітній творчий шлях Теофіла Борисовича Фраермана від учня маляра до професора живопису і малюнка.

Юнаком вступив він до Одеського художнього училища, яким керував К. К. Костанді. Тут він одержав основи реалістичної майстерності і мріяв про дальшу художню освіту, але по закінченні училища примушений був в 1902 році поїхати за кордон. Спочатку він учився в Мюнхенській Академії Ашбе, а згодом закінчив і Паризьку Академію мистецтв.

Навчання і творча праця в Парижі, художнє життя Франції на початку ХХ століття, коли на поверхню французького мистецтва вийшли різні декадентські і формалістичні течії, не могли не вплинути на творчість молодого художника — учасника паризьких осінніх Салонів, — як щодо тематики, так і щодо художньої форми.

Однак Фраерман не втратив реалістичної основи своєї творчості. І хоч в його творах того періоду є певна умовність кольору, хоч колір викликав найбільший інтерес художника на шкоду змісту, Фраерман ніколи не спотворював реальних форм людини, предметів навколишнього світу, який для нього залишився об'єктивною реальністю.

У 1917 році, після повалення царату, Фраерман повернувся до Одеси, а з встановленням Радянської влади віддав всі свої сили, знання і талант служінню народові. Він бере участь в організації одеських художніх музеїв, збиран-

ні творів мистецтв і протягом довгих років працює в музеї західного та східного мистецтва. Він веде плідотворну педагогічну діяльність як професор живопису і малюнка в художньому та будівельному інститутах, а також в художньому училищі, виховуючи молоді кадри радянських митців і архітекторів. Серед його учнів — Є. Кібрик, О. Постель, С. Отрощенко, Г. Титов, Мих. Іванов та інші.

У своїй творчості радянського часу Фраерман використовує свою багату колористичну культуру і майстерність для емоціонального відтворення образів людей і природи. В радянський період зростає його увага до людини, яку він прагне розкрити в найскладнішому психологічному стані (портрети Івана Грозного, О. С. Пушкіна та інші).

І хоча творчість Т. Б. Фраермана має дещо обмежене, камерне звучання, на цілому ряді його творів, які знаходяться в ряді музеїв країни, і на виставці є чого повчитися нашим митцям щодо розуміння кольору і композиції.

На посмертній виставці творів художника експонується близько 90 робіт різних років. Тут є багато етюдів і незавершених праць. Виставка показує Т. Б. Фраермана як художника, що не йшов у мистецтві легкими, проторованими шляхами, а завжди прагнув до творчих шукань, до вияву свого обдаровання, своєї мистецької індивідуальності. Він щиро прагнув служити своїм мистецтвом благородній справі духовного виховання трудящих мас нашої Вітчизни.

ПАМ'ЯТІ Т. Б. ФРАЄРМАНА

Мені було шістнадцять років, коли я приїхав з Вознесенська до Одеси учитися мистецтву і поступив до інституту «ІЗО». Роком пізніше, у 1925 році, я потрапив до майстерні Теофіла Борисовича Фраєрмана.

Все, з чим я зустрівся в інституті, було новим і, часто, незрозумілим для мене—провінціала і самоука, знайомого з живописом тільки по репродукціях з журналу «Нива».

В Одесі я вперше побачив великі будинки, оперу, музеї, трамваї, а, головне, художників, які виявилися дуже різноманітними щодо своїх поглядів на мистецтво.

Йшли перші роки Радянської влади на Україні (у Вознесенську вона остаточно утвердилася в січні 1920 року). Кожний день приносив нове. Все, що залишалося від минулого — міста, вулиці, театри, музеї — перейменовувалися.

Ми формувалися в атмосфері безперервного революційного творення небаченого ще суспільства, нас захоплювала романтика епохи.

Студентські демонстрації тих років замінилися ритмічним читанням громових рядків Маяковського «Хто там крокує правою?»; «Лівою, лівою, лівою!» — хором відповідав наш стрей і нам здавалося, що в цю хвилину ми йдемо в ногу з революцією.

Життя вимагало плакатів, панно або «фресок» клейовими фарбами на революційні теми: «Ленін — вождь світової революції», «Пролетарі всіх країн, єднайтеся!», «Спілка робітників і селян», «Кожна кухарка повинна вміти керувати державою» і т. п.

Перед цим завданням були безсилі неспіліві продовжу-

вачі академічної, передвижницької традиції, які володіли навиками побутової, жанрової композицій, або імпресіоністичної традиції, що низвела картину до етюда з натури.

Теми вимагали монументальності, широкого узагальнення, лаконізму і виразності.

За перший рік навчання я помітив, що на ці завдання відгукувалася тільки майстерня Т. Б. Фраєрмана. Його учні оформлювали революційні свята, стінгазету, розписували інститутський клуб, і все це в новому, в незвичайному для мене дусі. Тепер я розумію, що стиль цих робіт спирався на традиції Відродження. В ньому були риси піднесеності, які дозволяли втілювати заклики часу.

Згуртована група студентів майстерні Фраєрмана була центром інститутської громадськості, творчої ініціативи передового студентства.

Все це примусило подати заяву з проханням залічити мене до майстерні Фраєрмана, в якій я провів два роки і назавжди зберіг відтоді теплі, дружні відносини з товаришами по майстерні — з тепер уже покійним Д. Крапивним, з О. Постелем, М. Муцельмахером, І. Ерліхом, Д. Чудновським (загинув у боях Великої Вітчизняної війни), а також незмінне почуття глибокої поваги до нашого керівника — Т. Б. Фраєрмана.

Практично навчаєшся у товаришів, що працюють з тобою поруч. Але напрям, дух майстерні, безумовно, створюються керівником, причому важко навіть точно встановити, якими прийомами це робиться.

Пам'ятаю, що Теофіл Борисович найбільш настійно вимагав чіткої форми — рельєфний об'ємний малюнок з різною світлотінню. Пам'ятаю також його вимогу, щоб робота була міцно і ясно побудована, була «річчю».

У живопису, в протилежність багатокольоровій імпресіоністській ілюмінації, широко розповсюдженій в ті дні, у нас панував кслорит, оснований на гармонії простих, суворих по кольору, локальних кольорових плям.

Очевидно, це була дуже своєрідна і, я гадаю, добра школа. Коли в 1925 році я тримав іспит до Ленінградської Академії художеств поруч з вступниками, що з'їхалися з усіх кінців нашої великої країни, мій етюд голого натурщика дуже відрізнявся від усієї решти робіт і це мене пригнічувало. Він був менш усіх за розміром, строгий і конструктивний за малюнком і написаний майже трьома фарбами — жовтою та червоною охрами та чорною. У решти вступників були великі, іноді колосальні полотна, один яскравіше другого. Несподівано для мене саме мій етюд одержав першу категорію і був поставлений першим номером, і я був прийнятий до Академії.

У майстерні Т. Б. Фраермана я вперше познайомився з роботами старих майстрів і навчився їх розуміти і любити.

Дуже багато років я не був відтоді в Одесі і коли до мене доходили чутки про те, що дехто визнав Теофіла Борисовича формалістом, я не міг цього зрозуміти, бо в моїй пам'яті він залишився талановитим педагогом, вимогливим і культурним, і я ніколи не жалкував про те, що вчився у нього.

Тільки в 1952 році я знову, і на нещастя востаннє, зустрівся з Т. Б. Фраерманом. Вперше він показав мені свої твори, і я дізнався, що він був не тільки прекрасним учителем, але й дуже цікавим і своєрідним художником, творчість якого помічена тією допитливою неспокойністю, нескінченними шуканнями, які відзначають кожного справжнього художника, що має неповторну художню індивідуальність.

Заслужений діяч мистецтв РРФСР,
член-кореспондент Академії художеств СРСР,
професор Є. КІБРИК

Москва. 1 травня 1957 року.

КАТАЛОГ

1901 рік

ГОЛОВА НАТУРЩИКА.
Олія. 38 × 27,5

1920 рік

МІСЬКА ОКОЛИЦЯ.
Олія. 84 × 166

1922 рік

ПОРТРЕТ ВІЗНИКА.
Олія. 37 × 30

1926 рік

ПОРТРЕТ МАТЕРІ.
Олія. 35,5 × 32

1928 рік

ЗИМОВИЙ ПЕЙЗАЖ.
Олія. 81 × 103

1930 рік

ЗИМКА.
Олія. 66,5 × 93

1931 рік

НАТЮРМОРТ.
Олія. 70 × 84

1935 рік

ВІДЛИГА.
Олія. 88 × 107

1939 рік

РАНОК.
Олія. 75 × 100,5

1940 рік

ШЛЯХ.
Олія. 75 × 100

1942 рік

ПОРТРЕТ СТАРОГО ЄВРЕЯ.

Олія. 10 × 10

РІЧКА УФІМКА.

Гуаш. 58 × 71

СТАРА УФА.

Гуаш. 32 × 42

ПОДВІР'Я В УФІ.

Олія. 30 × 40.

У ДОРОЗІ.

Гуаш. 30 × 42

ГОЛОВА ДІВЧИНИ.

Граф. олівець. 11 × 8

ХУДОЖНИК ТЮЛЬКІН.

Граф. олівець. 15 × 14

ХУДОЖНИК К. Д. ТРОХИМЕНКО.

Граф. олівець. 15 × 10

ЖІНОЧА ГОЛОВА.

Граф. олівець. 15 × 13

ГОЛОВА ВЧЕНОГО.

Граф. олівець. 16 × 13

ЧОЛОВІЧА ГОЛОВА.

Граф. олівець. 11 × 10

ЖІНОЧА ГОЛОВА.

Граф. олівець. 14 × 12

ЖІНОЧА ГОЛОВА.

Граф. олівець. 11 × 5

ГОЛОВА СТАРОГО.
Граф. олівець. 14 × 16
ЖІНОЧА ГОЛОВА.
Граф. олівець. 14 × 16

1943 рік

ЛЮБИТЕЛЬ МУЗИКИ.
Олія. 15 × 20
ПОХМУРИЙ РАНОК.
Гуаш. 39 × 41
ЖІНОЧА ГОЛОВА.
Гуаш. 13 × 17
РІКА БІЛА.
Гуаш. 32 × 44
ФАШИЗМ. ЕСКІЗ ДО КАРТИНИ.
Гуаш. 30 × 40

1944 рік

НАТЮРМОРТ.
Олія. 125 × 181
ПОРТРЕТ.
Олія. 12 × 16

1945 рік

ГОЛІВКА.
Олія. 13 × 13
ПОРТ.
Олія. 49 × 66
ПОХМУРИЙ РАНОК.
Гуаш. 29 × 41

1946 рік

ВЕЧІР.
Олія. 73 × 95

1947 рік

БЕРІЗКИ.
Гуаш. 25 × 34
ПОРТРЕТ.
Гуаш. 26 × 21

1948 рік

ПОРТРЕТ СТАРОЇ.

Гуаш. 11 × 11

НАТЮРМОРТ З МАНДОЛІНОЮ.

Гуаш. 21 × 31.

1949 рік

РОЗПИС ПО ФАРФОРУ.

Олія. 23 × 25

ПОРТРЕТ УЧИТЕЛЬКИ.

Олія. 31 × 33

БІЛЯ ВІКНА.

Олія. 31 × 33

ДІВЧИНА.

Гуаш. 14 × 20

ПОРТРЕТ.

Гуаш. 22 × 26

ПОРТРЕТ.

Гуаш. 20 × 19

1950 рік

ІВАН ГРОЗНИЙ.

Олія. 23 × 19

У МАЙСТЕРНІ СКУЛЬПТОРА.

Олія 30 × 32

ОСІНЬ. (Біля моря).

Гуаш. 38 × 31

1951 рік

ГОЛОВА ДІВЧИНИ.

Гуаш. 12 × 12

НА ОКОЛИЦІ СЕЛА.

Гуаш. 18 × 20

ІЛЮСТРАЦІЯ ДО ОПОВІДАННЯ

ШОЛОМА АША.

Акварель. 23 × 20

1952 рік

САЛОМЕЯ.

Гуаш. 13 × 10

1953 рік

ЖІНКА В КІМНАТІ.

Гуаш. 29 × 36

СПОГАДИ.

Гуаш. 25 × 36

ПАГАНІНІ, ЕСКІЗ ДО КАРТИНИ.

Гуаш. 31 × 43

НА БЕРЕЗІ МОРЯ.

Гуаш. 32 × 44

1954 рік

БЕРІЗКА.

Гуаш. 20 × 30

ЕТЮД.

Гуаш. 22 × 28

ПЕТРО ПЕРШИЙ.

Гуаш. 20 × 31

1955 рік

АТЕЛЬЄ. 3 серії «ПОБУТОВІ
КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 23 × 32

БІЛЯ МОЛЬБЕРТА.

Гуаш. 27 × 27

НАТЮРМОРТ.

Гуаш. 22 × 30

ДІВЧИНА З БАНТОМ.

Гуаш. 11 × 13

О. С. ПУШКІН.

Гуаш. 26 × 20

«ПОКЛОННИЦЯ» МИСТЕЦТВА.

3 серії.

«ПОБУТОВІ КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 20 × 25

У КАФЕ. 3 серії «ПОБУТОВІ
КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 20 × 28

НАТЮРМОРТ.

Гуаш. 21 × 28

ХУДОЖНИК XVIII СТОЛІТТЯ.

ЕСКІЗ ДО КАРТИНИ.

Олія. 24 × 19

ХУДОЖНИК XVIII СТОЛІТТЯ.
ЕСКІЗ ДО КАРТИНИ.

Олія. 23 × 25

НАТЮРМОРТ.

Гуаш. 24 × 32

1956 рік

«МЕЦЕНАТ». 3 серії «ПОБУТОВІ
КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 35 × 28

НЕЗАКІНЧЕНИЙ ПОРТРЕТ.

Олія. 52 × 50

СТАРИЙ ЦВИНТАР.

Гуаш. 27 × 28

ІНТЕР'ЄР.

Гуаш. 23 × 27

ІВАН ГРОЗНИЙ.

Гуаш. 18 × 30

БЕТХОВЕН.

Гуаш. 15 × 24

НАТЮРМОРТ.

Гуаш. 23 × 19

НА ВУЛИЦІ. 3 серії «ПОБУТОВІ
КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 25 × 35

МАРШАН. 3 серії «ПОБУТОВІ
КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 19 × 29

ВУЛИЧНА СЦЕНКА. 3 серії
«ПОБУТОВІ КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 23 × 32

ІНТЕР'ЄР.

Гуаш. 40 × 43

ПАПУГА. 3 серії «ПОБУТОВІ
КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 22 × 25

У БАРІ. 3 серії «ПОБУТОВІ
КАРТИНКИ ЗАХОДУ».

Гуаш. 25 × 34

1957 рік

ПОРТРЕТ ЖІНКИ.

Гуаш. 13 × 13

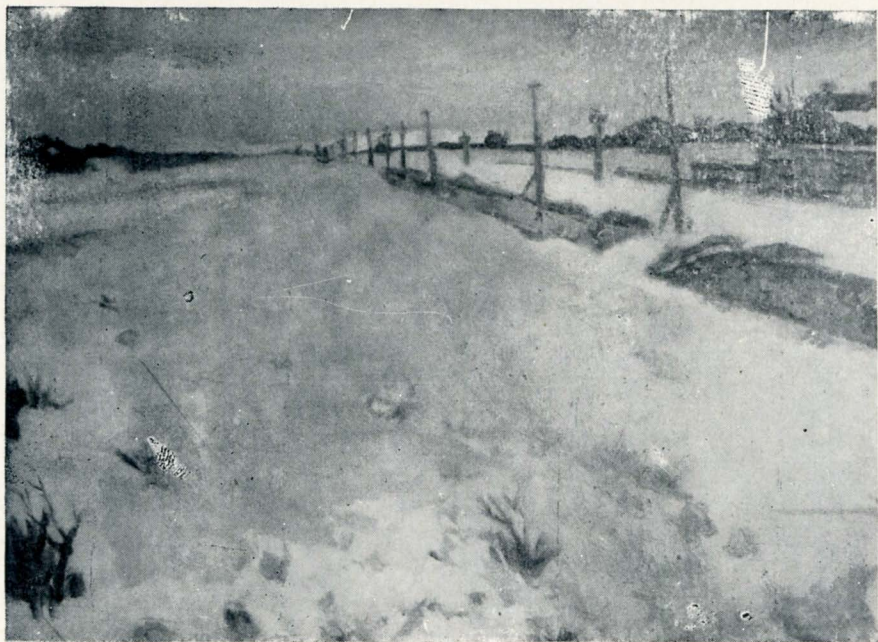
НАТЮРМОРТ.

Гуаш. 18 × 12

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

- Шлях. 1940.
Натюрморт. 1944.
Натюрморт з мандоліною. 1948.
«Спогади. 1953.
Берізки. 1954.
О. С. Пушкін. 1955.
Бетховен. 1956.
Іван Грозний. 1956.
Натюрморт. 1956.
-

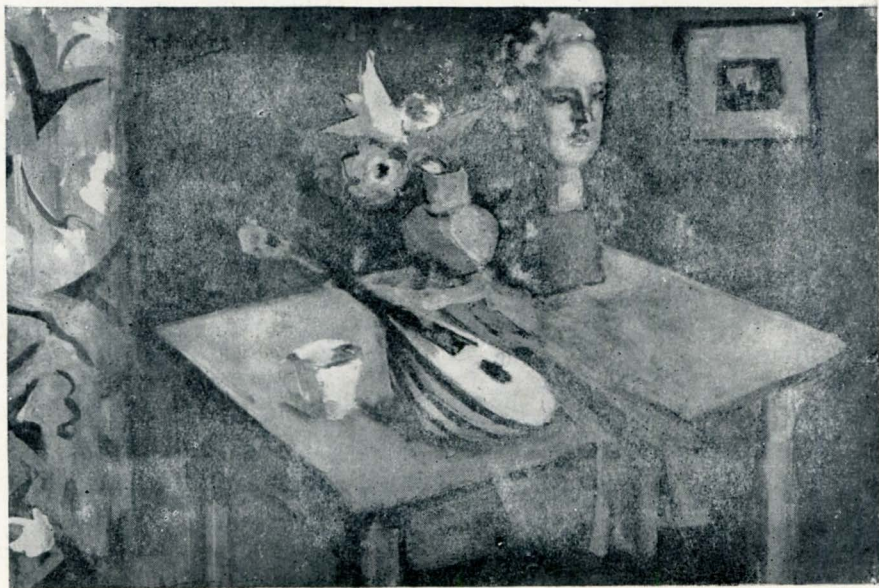
ІЛЮСТРАЦІЇ

Шлях. 1940.

Натюрморт. 1944.

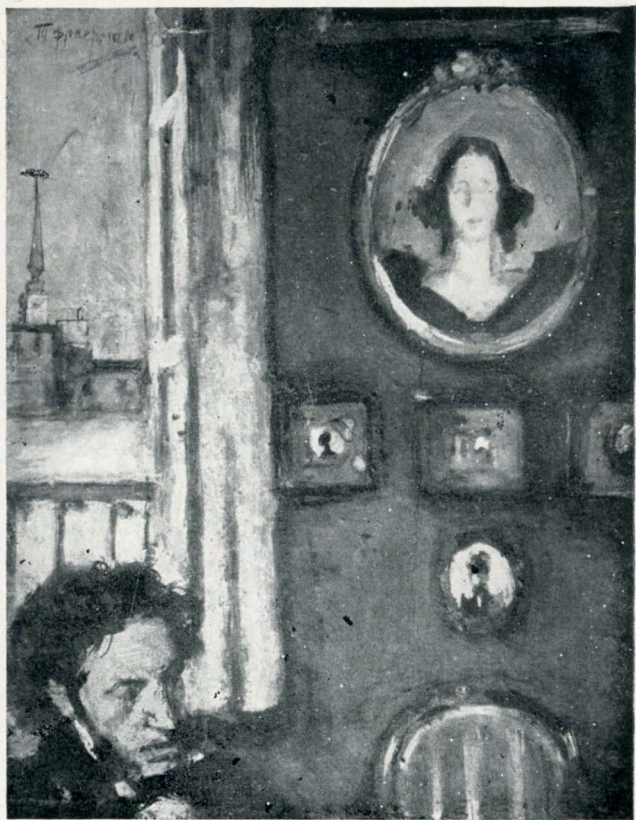
Натюрморт з мандоліною. 1948

Спогади. 1953.

Берізки. 1954.

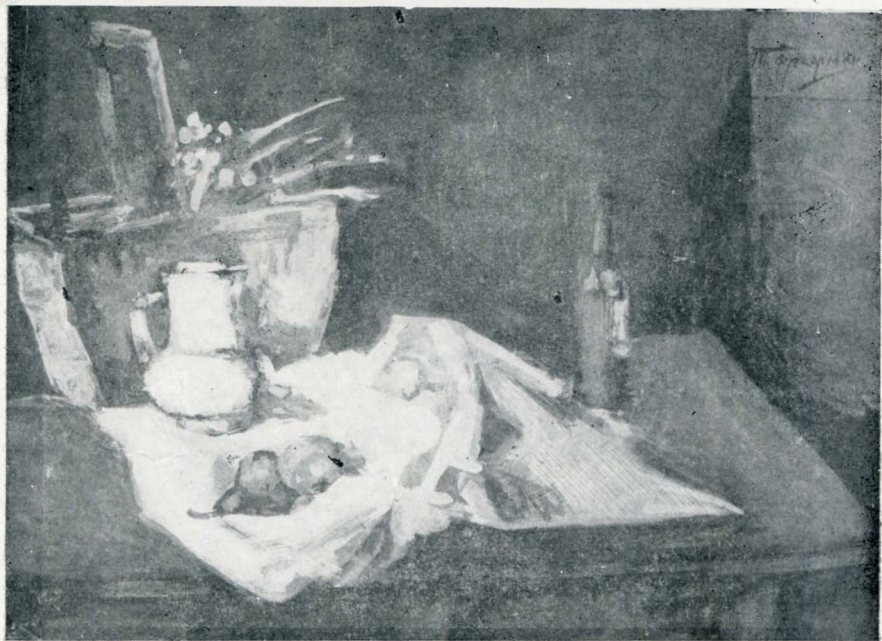
О. С. Пушкін. 1955.

Бетховен. 1956.

Иван Грозный, 1956.

Натюрмрт. 1956.

БФ 09876 Підписано до друку 11/V 1957 р. Зам. 648—500

Друкарня Вид-ва Київського державного університету
ім. Т. Г. Шевченка, Київ, Володимирська, 60а.